

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Београд
411-68/2021

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 22409 датум: 18. 08. 2021. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Извештај о посети Окружном затвору у Лесковцу

Београд, август 2021. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

---

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1. УВОД

1.1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Окружни затвор у Лесковцу
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	10. и 11. јун 2021. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Провера постојања појаве тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Најављена посета
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
САСТАВ ТИМА	<p>Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководиоца НПМ</p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић, Заштитник грађана/Одељење НПМ Маја Јовић, Заштитник грађана/Одељење НПМ Ивана Босиљчић, Заштитник грађана/Стручна служба др Мира Петровић, лекар специјалиста психијатрије</p>

1.2. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Управа Завода и сва службена лица остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност.

Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, тиму НПМ су омогућили приступ свим просторијама и фотографисање свих делова Завода, као и преглед, увид и фотокопирање целокупне тражене документације. Омогућен је и несметан и ненадзиран разговор са лицима лишеним слободe по избору чланова тима НПМ.

1.3. ТОК ПОСЕТЕ

НПМ је посету Заводу обавио у складу са претходно утврђеном методологијом која је развијена ради остваривања циља посете, односно провере постојања појаве тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака. Методологијом је предвиђено да НПМ разговара са лицима лишеним слободe која су у већем ризику од лошег поступања – лица која се налазе у затвореном одељењу завода и на извршењу дисциплинских и посебних мера за одржавање реда и безбедности у заводу, да оствари увид у евиденције и другу документацију о притужбама чији је предмет тортура или друго лоше поступање, примени мера принуде, повредама лица лишених слободe и другим ванредним догађајима, као и да обави појединачне разговоре са лицима која су учествовала у догађајима који носе ризик од злостављања. Посета је обављена у неколико фаза:

Фаза I: Разговор са руководством

Посета је започета разговором са управником Завода. Вођа тима је указао на мандат НПМ, представио чланове тима за посету и опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Заводу.

Фаза II: Разговори са лицима лишеним слободе

НПМ је, подељен у два подтима, обавио разговоре са преко 70 лица лишених слободе, притворених и осуђених разврстаних у затворено одељење Завода. У овој фази, НПМ је подељен у два подтима обишао два павиљона у којима су смештена осуђена лица разврстана у затворено одељење. Један од ова два павиљона је новоизграђени павиљон Б, који је недавно почео са радом, у којем је НПМ проверавао и материјалне услове боравка осуђених. Током обиласка спаваоница и других просторија које користе лица лишена слободе у оба павиљона чланови тима су обављали разговоре са затеченим осуђеним лицима, без присуства заводских службеника. Разговори са притвореним лицима су обављени у просторијама у којима је обезбеђена потпуна приватност разговора.

Фаза III: Увид у документацију

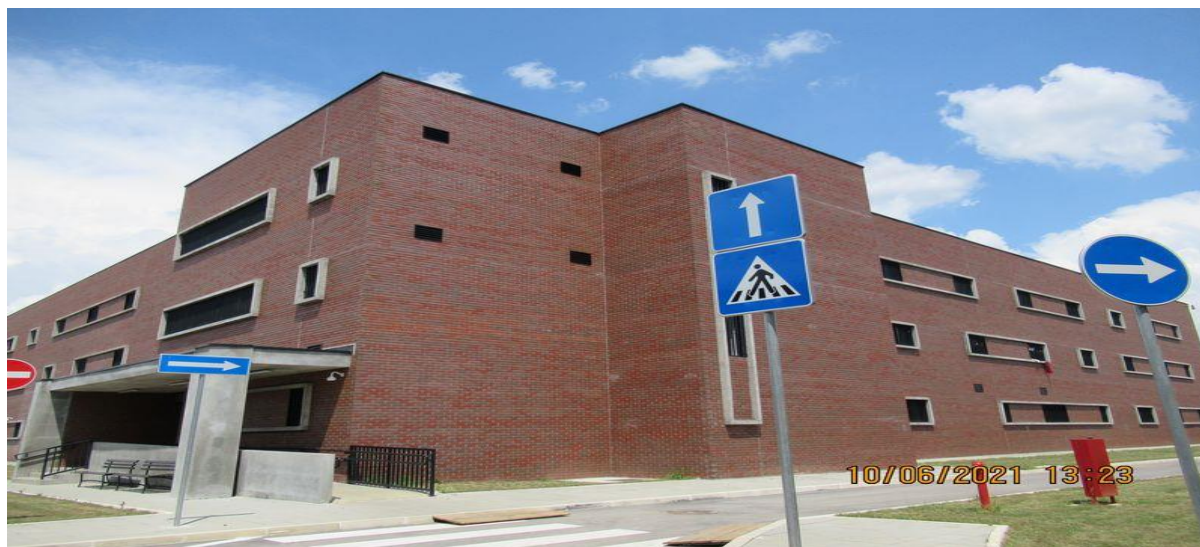
У оквиру ове фазе посета је обухватила разговоре са руководиоцима области рада у Заводу и увид у документацију која се односи на притужбе лица лишених слободе, примену мера за одржавање реда и безбедности у заводу, ванредне догађаје и повреде лица лишених слободе. Посебну пажњу НПМ је посветио начину обављања првог лекарског прегледа по пријему у Завод.

Фаза IV: Индивидуални разговори са лицима лишеним слободе

Тим НПМ је потом обавио додатне, индивидуалне разговоре са појединим лицима лишеним слободе. У овој Фази, разговори су обављени са лицима која су током Фазе II изразили жељу да у потпуној приватности, без присуства других лица лишених слободе, разговарају са члановима тима, као и са оним лицима за које су чланови тима на основу увида у документацију, која је обављена у Фази III, оценили да је ради прикупљања свих релевантних информација потребно обавити разговоре са њима.

Фаза V: Завршни разговор са руководством

Посета Заводу окончана је разговором тима НПМ са руководством Завода. Тим је указао на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе и другим најважнијим налазима из посете.

Нови Павиљон ОЗ Лесковац

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. СТАЊЕ НА ДАН ПОСЕТЕ

На дан посете у ОЗ Лесковац је било укупно 239 лица лишених слободе, од којих 16 на извршењу мере притвора, 12 прекршајно кажњених и 220 осуђених лица, од тога 166 разврстаних у затворено одељење Завода. У дану посете није било лица лишених слободе који су одбијали храну, воду или лечење. Такође, у дану посете није било ни лица према којима се примењују мере принуде издвајање или везивање кожным каишевима, као ни оних према којима се примењују посебне мере смештај у посебно осигурану просторију, смештај под појачани надзор или усамљење. Једно лице је било на извршењу дисциплинске мере упућивање у самицу.

2.2. МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ ПАВИЉОНА Б

Капацитет новог објекта – Павиљона Б је 200 места, а у дану посете 80 осуђених лица се налазило у њему. У нови Павиљон су од краја марта ове године почели да пристижу осуђеници премештени из КПЗ Ниш, којима је до истека казне затвора остало до једне или две године, што је уједно довело и до растерећења смештајних капацитета тог завода.

Павиљон Б има два спрата, у употреби је само један (први) спрат, док други није пуштен у рад због недостатка запослених. Павиљон има 4 одељења, на првом спрату се налазе Одељења 1 и 2, а на другом спрату Одељења 3 и 4.

У оквиру овог објекта се налазе три простора за спортске активности и шетњу, који су међусобно одвојени оградном жицом. Један је терен за кошарку, фудбал, одбојку и рукомет. Други простор је теретана која није опремљена свим справама, али се опремање очекује ускоро, а један део је и наткривен. Трећи простор је шеталиште – стаза са зеленом површином у средини. Осуђеницима је омогућено да бораве на свежем ваздуху два сата дневно.

Простори за боравак на свежем ваздуху Павиљон Б

У приземљу Павиљона се налази медицински блок. У једном делу се налазе 4 просторије које нису опремљене, али су предвиђене за лекарске собе, апотеку и лабораторију. У другом делу се налазе ординације: опремљена стоматолошка ординација и амбуланта која је делимично опремљена опремом за општу праксу: ЕКГ, негатоскоп, лампе, пулсни оксиметар и боце за кисеоник. У трећем, стационарном делу су три спаваонице. Једна је прилагођена потребама особа са инвалидитетом са два лежаја, друга је трокреветна, а трећа петокреветна. Све спаваонице су са купатилом.

Амбуланта и стоматолошка ординација Павиљон Б

Према службеним наводима, када се попуне систематизована радна места Завод ће имати два лекара и три медицинска техничара, док ће стоматолог бити запослен након усвајања новог акта о систематизацији радних места у Управи. Завод има уговор са лекаром специјалистом психијатром из опште болнице, којим је уговорен број радних сати на месечном нивоу, а психијатар долази једанпут недељно.

Трpezарија се налази у приземљу Павиљона. Осуђеници на оброке силазе по одељењима, а храну служе осуђеници из отвореног одељења. Просторија је велика, добро осветљена, поседује централну климу, разглас који још није у функцији и видео надзор.

У приземљу се налази и блок за посете који се састоји од сале за групне посете (1 сат једном недељно), две просторије за посете бранилаца и две собе за посете у посебним просторијама (тзв. брачне посете), које су опремљене фотељама, сточићима, брачним креветима, тастерима за позивање службеника и сопственим купатилима. Такође, у блоку за посете се налазе и три мокра чвора за странке, запослене, посетиоце и браниоце, а један од њих је прилагођен потребама особа са инвалидитетом.

У приземљу је и берберица са одељком за туширање, просторија за претрес и просторија за први лекарски преглед. Просторија за верске обреде није још опремљена, али је у те сврхе намењена.

Свако одељење има по 12 спаваоница са по 4 кревета и по једну спаваоницу са по 1 креветом. Тренутно на првом спрату у два одељења има по 40 осуђених. Четворокреветне собе имају купатила, димензија су 4 x 5,24 m (око 21 m²), висина 3,5 m (око 73 m³). Једнокреветне спаваонице су димензија 3,04 x 3,80 m (око 11,5 m²) и такође имају купатила.

Спаваоница Павиљон Б

Спаваонице су опремљене подним грејањем и хлађењем. Топла вода је доступна шест дана у недељи по два сата. Вешерница се налази у старом делу Завода. Два пута месечно се пере веш, а по потреби се омогућава још једно прање. У свим спаваоницама је уграђен тастер за позивање службеника обезбеђења, који је у функцији.

На сваком спрату постоји просторија за дневни боравак. Васпитачи у истој организују окупационе активности, а просторија ће бити опремљена и ТВ апаратом. У свакој спаваоници и на ходнику је истакнут распоред дневних активности. На сваком спрату постоји кантина. Такође, опредељена је засебна просторија за претрес лица по повратку са извођења, која се налази непосредно пре уласка у део где су одељења.

Спаваонице су од 14 – 16 часова откључане тако да осуђеници могу међусобно да комуницирају. Такође, у том периоду осуђеницима је омогућено и да телефонирају, а у ту сврху постављене су по 4 телефонске говорнице на ходницима сваког одељења. По молби надзорнику павиљона, осуђенима се одобрава да телефонирају и мимо тог времена, ванредно. У просеку је око 8 одобрених молби дневно за ванредне позиве, ван времена када су ћелије откључане.

На сваком одељењу се налази и по једна канцеларија за васпитача и за надзорника. На сваком спрату, пре уласка у одељења налази се и канцеларија дежурне службе, односно командира.

НПМ похваљује мере које је Управа за извршење кривичних санкција предузела ради обезбеђивања одговарајућих капацитета за смештај осуђених лица у ОЗ Лесковац и изражава очекивање да ће се наставити са предузимањем активности како би се Павиљон Б у потпуности ставио у функцију и опремио.

2.3. ТРЕТМАН У ЗАТВОРЕНОМ ОДЕЉЕЊУ

Више од 2/3 осуђених је разврстано у затворено одељење и они нису радно ангажовани. С тим у вези, осуђени који су у овај завод премештени из КПЗ Ниш, без обзира на боље услове смештаја, премештај доживљавају као погоршање свог положаја, имајући у виду управо чињеницу да су у КПЗ Ниш били радно ангажовани. Према наводима руководства Завода, пројектом изградње новог Павиљона нису предвиђени и радни погони и други додатни капацитета неопходни за радно ангажовање.

Обезбеђивање радног ангажовања затвореницима је важно и користи како затвореницима тако и затворском особљу. Држање у ћелији током дужег временског периода може бити веома штетно по физичко и ментално здравље. Досада и неактивност такође могу повећати тензије у затвору и вероватноћу да затвореници буду узнемирени, те режим рада и друге конструктивне активности затвореника могу помоћи у смањењу тензија и допринети несметаном раду установе. Накнада за рад такође омогућава затвореницима да подмире неке своје потребе током боравка у затвору.

Главна сврха рада у затвору је да помогне затвореницима да се врате у друштво и по пуштању на слободу воде живот у складу са законом. Стално запослење препознато је као један од најважнијих фактора за спречавање поновног чињења кривичних дела, јер повећава осећај личне вредности и помаже бившим затвореницима да издржавају себе и своје породице. Међутим, бивши затвореници се често суочавају са препрекама у проналажењу посла, посебно ако раније нису имали редован посао или нису имали прилику развити стручне вештине које су тражене на тржишту рада. Затворски рад би их стога требао припремити за радно ангажовање на слободи, пружајући им потребне вештине, радно искуство и самопоштовање, како би им се повећале шансе за проналажење запослења након пуштања на слободу.

Обезбеђивање свакодневног радног ангажовања у затворима је изазовно, с обзиром на организационе и кадровске могућности. У пракси, време које затвореници могу провести на послу често је диктирано сменама особља и затворским рутинама, а мере безбедности могу додатно ограничити могућности за рад. Уобичајено је да се доступност и врста посла разликују у зависности од врсте безбедносног режима, при чему затвореници у нижим безбедносним класификацијама (нпр. отворена одељења) имају више могућности за радно ангажовање, укључујући и ван завода. Иако из безбедносних разлога могу постојати разумљива ограничења у радном ангажовању, сврсисходан рад је посебно важан за затворенике са високим степеном безбедности, с обзиром на негативан утицај строжег режима којем су изложени.

1.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Лесковац осуђена лица разврстана у затворено одељење нису радно ангажована.

РАЗЛОЗИ

Сврха казне затвора или сличних мера којима се лице лишава слободе је пре свега заштита друштва од криминала и смањење рецидивизма. Та сврха може да се оствари само ако се период проведен у затвору искористи да се у мери у којој је то могуће обезбеди реинтеграција

таквих лица у друштво по њиховом ослобађању како би могла да живе у складу са законом и да се самостално издржавају.

У ту сврху, управе казних завода и друга надлежна тела треба да понуде образовање, стручно оспособљавање и посао, као и друге видове примерене и доступне помоћи, укључујући и оне допунске, моралне, духовне, социјалне, здравствене и спортске природе. Сви такви програми, активности и услуге треба да се реализују у складу с потребама индивидуалног приступа затвореницима.

Осуђеним затвореницима се омогућава да раде и/или активно учествују у својој рехабилитацији, под условом да лекар или други квалификовани здравствени радник утврди њихову физичку и психичку способност за то.

Затвореницима се омогућава довољно корисног радног ангажовања како би били активно уопслени током нормалног радног дана.⁴

Створиће се услови који ће омогућити затвореницима да се запосле на смислен начин уз плату која ће им олакшати реинтеграцију на тржиште рада у земљи и омогућити им да допринесе властитој финансијској подршци и помоћи својим породицама.⁵

Затворске власти ће настојати да обезбеде довољно корисног рада.⁶

Постојање задовољавајућег програма активности такође је веома важно, чак важније у одељењу високе безбедности него у обичном. То може умногоме да допринесе да се неутралишу штетне последице на личност затвореника услед живота у затвореном одељењу. Активности би требало да буду што различитије (едукација, спорт, активности по вокацији итд.). Кад су у питању, нарочито, радне активности, јасно је да разлози безбедности могу да искључе многе облике рада који су уобичајени у нормалним одељењима. Ипак, то не значи да се затвореницима омогућују само нестимулативне активности.⁷

Рад осуђеног је саставни део програма поступања.

Сврха рада је да осуђени стекне, одржи и повећа своје радне способности, радне навике и стручно знање како би му се омогућили услови за успешну реинтеграцију.

У оквиру извршења програма поступања, осуђени је обавезан да извршава радне задатке и обавезе.⁸

ПРЕПОРУКА

Управа за извршење кривичних санкција ће у Окружном затвору у Лесковцу обезбедити услове за радно ангажовање осуђених лица разврстаних у затворено одељење.

По наводима васпитача, у Заводу се још не спроводе групни програми за осуђене. Третмански рад се своди на индивидуалне разговоре усмерене на остваривање индивидуалних циљева који су осуђеном постављени у оквиру програма поступања. Управа за извршење кривичних санкција је започела обуку службеника третмана – око 20 васпитача је недавно похађало обуку за спровођење 5 специјализованих програма (Насиље у породици – контрола беса и смањење агресивног понашања, Алкоголизам,

⁴ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима, Анекс уз Резолуцију Генералне скупштине УН бр. 70/175 од 17. децембра 2015. год. (Манделина правила), прав. 4. и 96.

⁵ Основни принципи Уједињених нација за поступање са затвореницима, Резолуција Генералне скупштине УН бр. 45/111 од 14. децембра 1990. год, принц. 8.

⁶ Препорука Рец (2006) 2 - рев Комитета министара државама чланицама Савета Европе о Европским затворским правилима (Европска затворска правила), прав. 26.2.

⁷ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ-а у погледу издржавања казне затвора, ЦПТ/Инф (2001) 16, пар. 32.

⁸ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14 и 35/19), чл. 98.

Злоупотреба ПАС, Општи бихејвиорални програм, Превенција суицида и самоповређивања).

НПМ је обишао и један од старих павиљона – Павиљон III. У њему се налазе лица разврстана у затворено одељење Завода, има капацитет за смештај укупно 36 лица у 8 спаваоница. У дану посете, овде је било смештено 26 осуђених, а једно лице је било на лечењу у Специјалној затворској болници у Београду.

Осуђеници са којима је тим НПМ обавио разговоре у овом Павиљону су се углавном жалили на околност да су смештени у исти. Они су смештај у Павиљон III доживљавали као казну због нечега што су учинили или се сумња да су учинили у павиљону у ком су раније били смештени. Тврдили су да им нису образложени разлози за смештај ту, односно да се они заснивају на околностима за које они сматрају да не постоје. Прегледом документације Службе за обезбеђење, утврђено је да се заиста претежно ради о лицима која су учинила одређене дисциплинске преступе, за која постоје сазнања да нарушавају ред у Заводу угрожавањем других лица у павиљону у којем су раније били смештени и сл.

Према наводима начелника Службе за третман, посебна мера смештај под појачани надзор се већ неко време не примењује у ОЗ Лесковац, с обзиром да се ради о заводу полуотвореног типа и Павиљон III се не сматра Одељењем појачаног надзора, те се у режимском смислу не разликује од других павиљона. Павиљони I и II су групни/колективни, а Павиљон III је ћелијски, исто као и Павиљон Б.

Ипак, режим боравка у овом Павиљону је строжији у односу на друге павиљоне у које се смештају лица разврстана у затворено одељење, па и у односу на Павиљон Б. Овде су спаваонице закључане све време током боравка осуђених лица у њима, не постоји просторија за дневни боравак, контакт са осуђеницима из других спаваоница имају само током боравка на свежем ваздуху до 2 сата дневно, када могу обављати и телефонске разговоре с обзиром да се говорница налази на шеталишту. Објект има сопствени простор за боравак осуђених изван затворених просторија, који је опремљен справама за телесне вежбе и реквизитима за стони тенис. За боравак на свежем ваздуху осуђени су подељени у две групе, које шеталиште користе у различитим терминима. На овакав режим се додаје и општи недостатак активности за осуђене из затвореног одељења о којем је било речи горе.

Имајући у виду наведено, НПМ сматра да смештај у овом Павиљону практично представља смештај под појачани надзор, али са изостанком формалне процедуре за одређивање ове посебне мере.

Поједина лица лишена слободе је из различитих разлога потребно издвојити из заједничког режима извршења казне. Када су у питању разлози безбедности у установи и сигурности лица лишених слободе, ово се пре свега ради да би се спречило будуће нарушавање реда, сукоби међу затвореницима или самоповређивање. За ово су затворским властима доступне различите мере: мера принуде издвајање; посебне мере смештај у посебно осигурану просторију без опасних ствари, смештај под појачан надзор и усамљење; издвајање у дисциплинском поступку (укључујући овде и смештај у затворени део завода). Да издвајање из заједничког режима извршења казне не би било арбитрарно и да би се издвојеним затвореницима омогућило да одлуке буду предмет независне ревизије, о томе је потребно доносити образложене, писмене одлуке, против којих је могуће изјавити жалбе.

2.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Лесковац поједини затвореници се из разлога безбедности и сигурности искључују из редовног режима издржавања казне, без доношења одговарајуће одлуке о томе.

РАЗЛОЗИ

Следећа питања увек се регулишу законом или прописом надлежног управног тела: сваки вид присилног одвајања од опште заводске популације, попут упућивања у самицу, изолације, сегрегације, јединица за посебан надзор или смештаја с ограничењима, било да је реч о дисциплинској мери или одржавању реда и безбедности, као и увођење начела и поступака којима се уређују примена и ревизија било ког вида присилног одвајања, као и подвргавање таквом режиму или његово укидање.⁹

Посебне високе мере безбедности или сигурности надилазе оне наведене у правилима 51 и 52 и мере су које се изричу затвореницима који представљају посебну претњу по безбедност или сигурност. Такве мере ће се примењивати само у изузетним околностима и само док се безбедност или сигурност не могу одржавати мање рестриктивним средствима. Такве мере могу укључивати издвајање затвореника од других затвореника. Такво раздвајање подлеже захтевима овог правила и, додатно, правила 53А. Природа свих таквих мера, њихово трајање и разлози на основу којих се могу применити, као и поступци које треба следити при њиховом изрицању и примени, биће одређени националним законом. Примена таквих мера биће одобрена од надлежног органа на одређени временски период и примерак писмене одлуке ће бити достављен затворенику заједно са информацијама о томе како да оспори меру. Свака одлука о продужењу одобреног трајања такве мере подлеже новом одобрењу надлежног органа, а примерак писмене одлуке биће достављена затворенику заједно са информацијама о томе како оспорити меру. Такве мере ће се примењивати на појединце, а не на групе затвореника. Такве мере ће се заснивати само на тренутном ризику који затвореник носи, биће пропорционалне том ризику и неће укључивати више ограничења него што је потребно за сузбијање тог ризика. Сваки затвореник који је подвргнут таквим мерама имаће право на жалбу у условима наведеним у правилу 70.¹⁰

Уз формалне дисциплинске поступке, често постоје и други поступци, на основу којих затвореник може бити присилно раздвојен од других затвореника из дисциплинских/безбедносних разлога (тј. у интересу «одржавања реда» унутар неке установе). И ови поступци такође морају бити праћени делотворним гаранцијама. Затвореник мора бити информисан о разлозима због којих су против њега преузете такве мере, осим уколико захтеви безбедности не налажу супротно, мора му се пружити могућност да изложи своја гледишта о тој ствари, те да буде у прилици да се жали на те мере одговарајућим властима.¹¹

Затвореници не смеју никако да буду подвргнути посебном безбедносном режиму дуже него што захтева опасност коју они представљају. Због тога је неопходно да се одлука о распоређивању затвореника често преиспитује. Преиспитивање одлуке треба увек да се заснива на редовном оцењивању затвореника од стране особља које је за то задужено. Осим тога, затвореници треба, колико год је могуће да буду потпуно информисани о разлозима њиховог распоређивања и, по потреби, обнављања мере; то ће, између осталог, омогућити затвореницима да искористе правне путеве за оспоравање таквих мера.¹²

⁹ Манделина правила, прав. 37.д.

¹⁰ Европска затворска правила, прав. 53.

¹¹ Стандарди ЦПТ: Издржавање затворске казне, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 55.

¹² Нови стандарди ЦПТ у погледу издржавања казне затвора, пар. 32.

У циљу одржавања реда и безбедности у заводу, према осуђеном се могу применити само оне мере за одржавање реда и безбедности које су утврђене овим законом и прописима донетим на основу овог закона и само у мери у којој је то неопходно.

Мере за одржавање реда и безбедности су мере принуде и посебне мере.¹³

Мере принуде према осуђеном се могу применити само када је неопходно да се спречи 1) бекство осуђеног; 2) физички напад на друго лице; 3) nanoшење повреде другом лицу; 4) самоповређивање; 5) проузроковање знатне материјалне штете; 6) активан и пасиван отпор осуђеног.¹⁴

Према осуђеном за кога постоји опасност од бекства, насилничког понашања, самоповређивања или угрожавања реда и безбедности друге врсте, који се на други начин не могу отклонити, изузетно се могу наредити посебне мере.

Примену посебне мере одређује управник завода или лице које он власти на писани и образложени предлог руководиоца организационе јединице завода.¹⁵

Од момента сазнања за учињени тежи дисциплински преступ и током дисциплинског поступка, управник завода или лице које он власти може одлучити да се осуђени издвоји из безбедносних разлога од осталих осуђеника, до 48 часова. Време издвајања се урачунава у дисциплинску меру упућивања у самицу.

Осуђено лице са третманом отвореног или полуотвореног одељења против кога је покренут дисциплински поступак за тежи дисциплински преступ може се сместити у затворени део завода до окончања дисциплинског поступка.¹⁶

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Лесковац искључивање лица лишених слободe из редовног режима издржавања казне ће се обављати на основу одговарајуће одлуке донете у предвиђеној законској процедури.

2.4. УПУЋИВАЊЕ У САМИЦУ

Током 2021. године покренуто је 67 дисциплинских поступака, за лакше и теже дисциплинске преступе, од чега је окончан 21, а у 11 случајева је изречена дисциплинска мера упућивање у самицу.

Једна просторија за извршење ове дисциплинске мере се налази у оквиру Павиљона III. Ова просторија је димензија 4,1 x 2 m (8,2 m²) и има одвојен мокри чвор – тоалет димензија 0,8 x 1,5 m (1,2 m²). У просторији се налазе 2 лежаја. Такође, у сваком одељењу Павиљона Б се налази по једна једнокреветна спаваоница, димензија 3,04 x 3,80 m (око 11,5 m²), са својим тоалетом, које су намењене за извршење ове дисциплинске мере.

У тренутку посете једно лице се налазило на извршењу мере упућивања у самицу у Павиљону III. Осуђеном је изречена мера у трајању од 5 дана. Имао је лекарски преглед

¹³ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 141. ст. 2. и 4; исто: Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 105/14), чл. 4. и чл. 5. ст. 1.

¹⁴ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 142. ст. 1; исто: Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење кривичних санкција чл. 6. ст. 1.

¹⁵ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 149. ст. 1. и 3; исто: Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење кривичних санкција чл. 30. ст. 1.

¹⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 169. ст. 1. и 2; исто: Правилник о дисциплинском поступку према осуђеним лицима ("Сл. гласник РС", бр. 79/14), чл. 40.

на којем је констатовано да је способан за издржавање мере уз примену прописане терапије. На овом лекарском прегледу су му измерени витални параметри – артеријски крвни притисак и пулс. Лекар га је потом посећивао свакодневно, службеник третмана два пута и начелник Службе за обезбеђење, у одсуству управника, једанпут. Обиласци су уредно евидентирани у књизи извршења мере.

Заводски лекар оцењује способност лица за боравак у самици. Лекар наводи да процењује не само ментално већ и соматско стање осуђеника. Нпр. ако особа болује од инсулин зависног дијабетес мелитуса или бронхијалне астме, те постоји ризик да му се током боравака у самици не пружи адекватно лечење, не даје се сагласност за боравак у самици. Ако заводски лекари нису сигурни у процену менталног стања осуђеника, он се упућује на психијатријску процену у Општу болницу, како би се поставила дијагноза и одредила терапија.

Осуђени је добио образложену одлуку о дисциплинском преступу, са поуком о праву на жалбу. Против одлуке се није жалио јер, како наводи, сматра је крив.

Током извршења мере редовно добија оброке, може да држи код себе витамине и друге додатке исхрани, омогућен му је боравак на свежем ваздуху, има топле воде и уопште услова за одржавање личне хигијене. Током извршења самице у ОЗ Лесковац осуђенима је омогућено да обављају телефонске разговоре, будући да се телефонска говорница налази на шеталишту, као и да примају посете. Надзире се само ток посете, кроз стаклена врата и прозоре просторије, не и разговор између посетиоца и лица.

2.5. ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ

Документација у коју је тим НПМ извршио увид садржи извештаје о ванредном догађају који се подносе начелнику Службе и управнику, обавештења ОПЦ Ниш, који се достављају ажурно – истог или следећег дана, писмене изјаве лица лишених слободе, евентуалне предлоге за покретање дисциплинских поступака и друго. Предметни догађаји су у службеним извештајима и белешкама детаљно описани. Јавно тужилаштво се обавештава у свим случајевима када постоје основи сумње да је извршено кривично дело.

2.5.1. МЕРЕ ПРИНУДЕ

Увидом у документацију о неколико случајева примене мера принуде, утврђено је да се о примени мера састављају извештаји припадника Службе за обезбеђење који су мере применили, да се лица над којим су мере примењене воде на обавезне лекарске прегледе (одмах након примене мере и поновљени преглед у прописаном року) и о томе састављају извештаји и да се извештаји Службе за обезбеђење и Службе за здравствену заштиту достављају управнику Завода. Напослетку, о овим догађајима се обавештава и ОПЦ, у оквиру извештавања о ванредним догађајима, а о примени мера принуде према притвореницима се обавештава и поступајући суд.

НПМ сматра да би чување видео снимка ванредног догађаја у којем су примењене мере принуде, увек када је то могуће, у многоме допринело, с једне стране, превенцији кршења права лица лишених слободе, ефикаснијој контроли примене средстава принуде и отклањању сумњи у (не)законит рад службеника обезбеђења, а са друге стране утврђивању околности догађаја који су претходили њиховој примени, ради спровођења одговарајућих поступака против лица лишених слободе који су

учествовали у догађају. Мере принуде су најподложније злоупотребама које за последицу могу имати злостављање, те је потребно предвидети делотворне мере у циљу ефикасне контроле њихове примене и постизања већег степена заштите права лица.

3.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У ОЗ Лесковац примена мера принуде се не документује видео снимцима.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Свака држава чланица предузима законске, административне, судске или друге ефикасне мере како би спречила извршење аката тортуре на територији под њеном јурисдикцијом.</i></p> <p><i>Свака држава чланица врши систематски надзор над правилима, упутствима, методама и праксом саслушања и над одредбама у вези са чувањем и поступањем на било који начин са ухапшеним, притвореним или затвореним лицима на некој територији под њеном јурисдикцијом, а ради спречавања сваког случаја тортуре.¹⁷</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>ОЗ Лесковац ће примену мера принуде документовати видео снимцима догађаја.</p>

НПМ је уочио честу примену мере везивање кожным каишевима (фиксације) – чак 10 од почетка 2021. године. Службена лица ово објашњавају структуром лица лишених слободе која су у протеклом периоду боравили у Заводу.

Фиксацију искључиво одређује лекар психијатар, који у специјалистичком извештају предлаже ову меру. Фиксација се налаже у трајању од 24 сата уз напомену “мера принуде везивањем кожным каишевима укинуће се чим престану разлози за њену примену”. У појединим случајевима лица су иницијално била фиксирана без налога психијатра и у прописаном року од два сата од почетка фиксације одвођена код психијатра, који је потом налагао примену ове мере.

Психијатријски прегледи лица лишених слободе се обављају на Одељењу за психијатрију Опште болнице у Лесковцу. Психијатар повремено долази у Завод и консултативно прегледа лица, с обзиром да због недостатка психијатара и њихових обавеза у здравственим установама Завод није у могућности да обезбеди њихово редовније присуство.

Прегледом документације, утврђено је да је неколико лица било везивано кожным каишевима више од једног пута. Такође, ова лица су везивана у континуитету неколико дана, с тиме што је после свака 24 сата, колико најдуже може да траје примена ове мере, лице одвезивано и вођено на поновни лекарски преглед код психијатра, који је изнова налагао примену ове мере. На пример, један притвореник је три дана у континуитету био везан и након истека свака 24 сата вођен је на преглед.

НПМ би желео да укаже да је Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ) у Извештају о посети Србији

¹⁷ Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака, ратификована Законом објављеним у "Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори" бр. 9/91, чл. 2. ст. 1. и чл. 11.

обављеној 2015. године, у погледу општих гаранција које се односе на прибегавање фиксирању затвореника, између осталог истакао да трајање фиксације треба да траје што је краће могуће (уобичајено неколико минута, пре него сати), да, изузетно, продужење фиксације мора одобрити лекар, као и да фиксација која траје дуже од једног дана не може имати никакво оправдање и може да се сматра злостављањем.¹⁸

Фиксација се обавља у за то намењеној просторији и лице које је везано је под сталним надзором службеника. Посебна евиденција о току извршења ове мере се не води нити је предвиђена правилником.¹⁹

2.5.2. ОДБИЈАЊЕ ХРАНЕ И/ИЛИ ВОДЕ

Од почетка 2021. године, 8 лица лишених слободe је одбијало храну, и то 7 осуђених и 1 прекршајно кажњени. Међу документацијом се налазе и њихове писмене изјаве о разлозима одбијања хране. Тако, једно лице је одбило да узме ручак и вечеру због покретања дисциплинског поступка против њега. Друго лице је два дана одбијало храну због насиља од стране другог осуђеника из спаваонице. Током одбијања хране обилазио га је лекар и разговарао је са васпитачем и надзорником. Тим НПМ је обавио разговор са овим лицем, које је навело да је био изложен насиљу од стране другог осуђеника, да је то пријавио Служби за обезбеђење и да је сада смештено у спаваоницу у којој се осећа безбедно. О догађају су обавештени јавно тужилаштво и полиција.

2.6. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕДИ

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Први лекарски преглед се обавља одмах након пријема, обавезно у року од 24 сата. Уколико се лице прими током ноћи, преглед се обавља ујутру. За преглед се тражи усмена и писмена сагласност лица које се прегледа.

Лице се током првог прегледа у потпуности скида, односно преглед је детаљан и прегледају се сви делови тела. Обавезно се палпира космати део главе. Измери се телесна тежина, висина, потом се уради физикални преглед и измере се витални параметри (крвни притисак, пулс, температура). Опишу се све промене на кожи, стари ожиљци, тетоваже, повреде. Прегледу присуствује искључиво медицинско особље – лекар и медицински техничар. Отвара се здравствени картон у који се детаљно уписује налаз при прегледу.

Уколико лице лишено слободe то прихвати, у Заводу за јавно здравље се обаве серолошке анализе (хепатитис Б, Ц и ХИВ). Обавезна је писмена сагласност јер је тестирање добровољно. Најчешће лица лишена слободe и сама саопште ако знају да су позитивни на неки вирус. Извештај им се даје у затвореној коверти, а фотокопија се ставља у здравствени картон. Запослени су прошли обуку о поступању са зараженим лицима.

¹⁸ Извештај за Владу Србије о посети ЦПТ обављеној од 26. маја до 5. јуна 2015. год, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 108. и 122.

¹⁹ Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење кривичних санкција, чл. 17. ст. 5: Разлози, датум и час почетка и завршетка примене мере као и име лекара психијатра или неуропсихијатра који је предложио њену примену, уписују се у књигу евиденције ове мере.

Лицу се уручује посебан образац, на основу чл. 11. Закона о правима пацијената.²⁰ Потписивањем обрасца, лице потврђује да је обавештено о дијагнози и прогнози болести, кратком опису, циљу и користи од предложене медицинске мере, времену трајања и могућим последицама предузимања или не предузимања исте, врсти и вероватноћи могућих ризика, болним и другим посредним или трајним последицама, алтернативним методама лечења, могућим променама стања после предузимања предложених медицинских мера, као и могућим нужним променама у начину живота, дејству лекова и могућим споредним последицама тог дејства. На овом обрасцу, лице такође заокруживањем понуђених одговора констатује да ли јесте или није пристало на предложене медицинске мере. У досадашњој пракси, једно лице није пристало да потпише овај образац.

2.6.2 ЛЕКАРСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Приликом доласка у Завод, лица лишена слободе код себе најчешће немају медицинску документацију. Уколико је имају, она се ставља у здравствени картон који се отвара при првом прегледу. Узимају се и анамнестички подаци од лица.

За први лекарски преглед постоји посебан образац “Здравствено стање на пријему” са универзалним сетом питања. Прикушљају се детаљни подаци од лица о повредама, ожилцима и тетоважама, болестима, претходном лечењу и медицинским интервенцијама, покушајима суицида, злоупотреби психоактивних супстанци и алкохола, пушењу и другом. Када се добију сви потребни подаци, израђује се лекарски извештај.

Попуњава се и образац “Упитник за откривање симптома туберкулозе” јер се за свако лице ради скрининг на туберкулозу по уласку у Завод. Контролни преглед се ради за лица која су дошла са слободе шест месеци након излечења (ако су прележали, а потребан им је преглед пулмолога). Преглед се обавља у Антитуберкулозном диспансеру.

Уколико нема повреда, лекарски извештај се саставља у једном или два примерка. Један се одлаже у здравствени картон, а ако лице жели да има код себе лекарски извештај, један се даје њему. Само када затвореник има повреде, саставља се и трећи примерак и он се доставља управнику.

2.6.3. ПОВРЕДЕ

Као што је већ наведено, лекарски извештај у ком су евидентирани повреде лица лишеног слободе се доставља управнику Завода. У извештају се детаљно опишу повреде, нотира да ли је лице доведено у установу са повредама и наводи изјава лица о месту (у установи, ван установе) и начину настанка повреда, као и мишљење лекара о узрочно – последичној вези начина настанка и врсте повреда (на пример: “Повреде се могу повезати са начином настанка, како се лице изјашњава и врстом повреде”). Ако се доктор не слаже са изјавом притвореника, изјасни се о томе у извештају. Такође, лице лишено слободе даје и писмену изјаву о начину на који су настале повреде.

Први лекарски преглед по пријему се обавља у року од 24 сата од пријема, а ако је лице задобило повреду током боравка у Заводу, прегледа се одмах по повређивању. Ако се

²⁰ “Сл. гласник РС” бр. 45/13 и 25/19 – др. закон.

повреди након радног времена лекара, лице се одводи у локалну здравствену установу. Дешава се да одбију преглед у здравственој установи и тада потписују образац те установе да су одбили преглед. Према наводима здравственог особља, проблем представљају особе које су на полицијском задржавању које бораве у Заводу, с обзиром на то да Полицијска управа у Лесковцу нема одговарајућу просторију за ту намену. Заводски лекар нема право да прегледа то лице јер је оно под надлежношћу полиције. Тада се зове Служба хитне медицинске помоћи како би обавила лекарски преглед.

Ако постоји сумња да је лице повреде задобило од полицијских службеника или службеника Завода, управник обавештава надлежно јавно тужилаштво уз пропратну медицинску документацију и то одмах по добијању лекарског извештаја. Током претходне и ове године, до тренутка наше посете, није било случајева насилног поступања према лицима лишеним слободе од стране службених лица. Највећи број лица на пријему у Завод нема повреде, а ако их имају оне су настале као последица породичног насиља, међусобних туча и сличног. Када се на пријему у Завод уоче повреде од стране друге особе, која није службено лице, обавештава се полиција, која обавештава јавно тужилаштво.

Споља видљиве повреде се обавезно евидентирају и писмено описују. Не уцртавају се у шему тела, нити се фотографишу. Према сазнањима здравственог особља, очекује се завршетак израде процедуре на нивоу затворског система по којој ће се поступати у случају повреда.

У одговору на Извештај НПМ о посети КПЗ Ћуприја,²¹ Управа за извршење кривичних санкција је обавестила НПМ да је Приручник за рад здравствених радника у заводима за извршење кривичних санкција који садржи обрасце за рад дистрибуиран заводима, као и да су сви обрасци приручника унети у Јединствени информациони систем Управе (САПА).²²

4.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Лесковац повреде лица лишених слободе се не фотографишу и не уцртавају у шему тела.

РАЗЛОЗИ

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.²³

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске

²¹ Бр. 411-10/2021 од 9. марта 2021. год.

²² Акт бр. 021-01-7/21-05 од 5. априла 2021. год. Извештај НПМ и одговор Управе су доступни на интернет страници НПМ: https://npm.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=1034:извештај-о-посети-кпз-у-ћуприји-са-одговорима-органа-о-поступању&catid=112&Itemid=116.

²³ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 74.

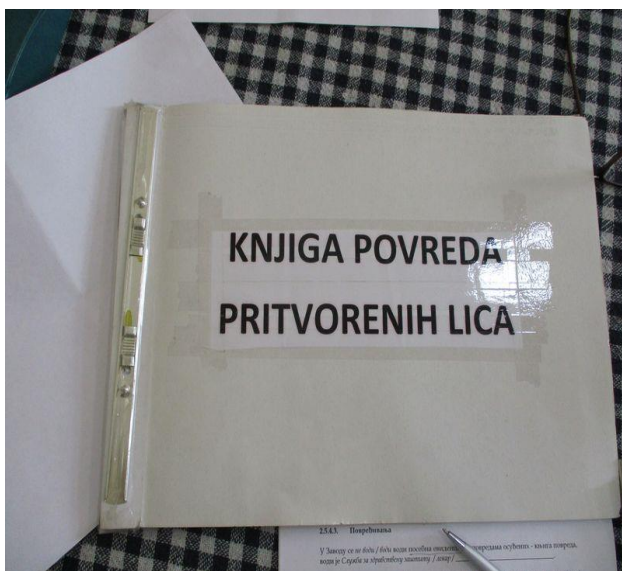
повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.²⁴

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Лесковац повреде лица лишених слободе ће се фотографисати и уцртавати у шему тела.

Када лице изјави да је према њему насилно поступано и да осећа бол, уколико нема споља видљивих повреда то се евидентира, а лице се одводи у локалну здравствену установу на даљу дијагностику.

Када се запазе циркумферентни трагови у пределу зглоба ручја настали од средстава за везивање - лисица, обавезно се то констатује у извештају.

Евиденција повреда коју води Служба за здравствену заштиту

Поред лекарског извештаја, све повреде се уписују у посебне евиденције “Књига повреда притворених лица” и „Књига повреда осуђених лица“, које попуњава лекар. Овде се бележе све повреде, како оне евидентирание на пријему, тако и оне задобијене током боравка у Заводу.

У ове евиденције се уносе следећи подаци: редни број, име и презиме притвореног/осуђеног лица, повреда је нанета ван или у установи, врста и датум настанка повреде, да ли постоји повезаност између навода притвореника и лекарског прегледа (да, не, нисам сигуран), потпис и факсимил лекара.

Увидом у Књигу повреда притворених лица утврђено је да је током 2020. године било 11 повређених лица, а од почетка 2021. године 6 повређених лица. Увидом у Књигу повреда осуђених лица утврђено је да је током 2020. године било 24 повређених лица, а од почетка 2021. године 30 повређених лица. Најчешће мишљење лекара о узрочно – последичној вези повреда је “нисам сигуран”.

²⁴ Извештај за Владу Србије о посети ЦПТ обављеној од 31. маја до 7. јуна 2017. год, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 59.

2.7. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Лица лишена слободe углавном нису имала примедби на поступање службеника Завода према њима. Наводили су да према њима нису биле примењиване мере принуде и да им није познато да су примењиване према било ком лицу нити да је ико био изложен недозвољеном поступању командира на било који начин.

Једно лице се пожалило тиму НПМ да је након инцидента са другим осуђеником, пошто су службеници обезбеђења спречили даљи сукоб, приликом спровођења до спаваонице задобио пар удараца у леђа службеном палицом и шамар. Ово се наводно догодило у делу Павиљона I који није под видео надзором. Према документацији Службе за обезбеђење, сукоб ова два осуђеника је спречен без примене мера принуде, а оба осуђеника су тог дана одбила лекарски преглед, о чему постоје њихове писмене изјаве. Осуђеник који се пожалио тиму НПМ је дан након инцидента имао лекарски преглед, на ком је констатовано да је “без свежих повреда по телу”.

2.7.1. ПОДНЕСЦИ И ПРИТУЖБЕ

У ходницима павиљона су уочени обрасци за подношење поднесака и притужби, као и сандучићи за захтеве за поверљив разговор са управником.

Формулари поднесака

Осуђени су навели да притужбе и друге поднеске предају службеним лицима у једном примерку и да немају доказ да су се икоме обратили. На пример, један осуђени је навео да се поводом проблема са пребацивањем одеће из претходног завода у којем се налазио обраћао службама оба завода, али за то нема доказ нити му је одговорено. Према службеним наводима, осуђеници најчешће поднеске предају у једном примерку, а од недавно је успостављена пракса да им се, у том случају, поднесак копира и доставља преко васпитача како би имали доказ о обраћању. С тим у вези, у разговору са службеницом Службе за опште послове и начелником Службе за третман указано је да би осуђени требало да добију потврду да су заводским службама предали поднесак или друго писмено, како би имали доказ о обраћању.

У 2020. години било је око 36 притужби, а у 2021. години до дана посете НПМ укупно 8. Притужбе из 2021. године односе се на уплате на депозит, кантину и премештај из Завода. У 2020. години већину притужби је поднео исти осуђеник.

Притужбе су решаване у законском року, након утврђивања чињеничног стања. У вези са притужбама на књижење уплата за осуђене, објашњено је да радник депозита не ради викендом, а да иначе благовремено, истога дана, преко командира обавештава осуђеног о пристиглим средствима на депозит. Извршен је увид у писано обавештење које се упућује осуђеном о износу средстава која су му ушлаћена.

Према службеним наводима, интерне поднеске за заводске службе осуђена лица предају командиру, командир управнику који их потом распоређује по одговарајућим службама.

Прегледом документације Службе за опште послове о поступању по притужбама уочено је да се предмети не воде на начин који би омогућио једноставно и брзо прибављање података о броју примљених притужби и поступању по њима. Евиденција интерних поднесака је такође неуредна. НПМ указује на потребу и значај уредног вођења евиденције, јер оно доприноси добром управљању институцијом, представља једну од гаранција заштите основних права лица и помаже у оптимизацији управљања подацима.

5.

УТВРЂЕНО

У Окружном затвору у Лесковцу се не води евиденција ни предмети поднесака, притужби, жалби и захтева за судску заштиту лица лишених слободе.

РАЗЛОЗИ

Свака установа би требало да води евиденцију притужби у посебном регистру, узимајући у обзир горе поменуте принципе поверљивости и безбедности. Такав регистар би требало да садржи имена подносилаца притужби, врсту и предмет притужбе, исход притужбеног и жалбеног поступка, накнадне радње предузете да се отклоне недостаци на које се притужба односи и свака врста одитете коју су добили притужиоци. Ове евиденције би требало да послуже као алат за управљање институцијом; на пример, може се догодити да се многе притужбе односе на исте чланове особља или да одређене категорије лица лишених слободе ретко подносе формалне притужбе.²⁵

Евиденције о поступцима и догађајима од значаја за извршење кривичних санкција и мера, евиденције о особама које посећују завод или лица лишена слободе воде се кроз помоћне књиге. Помоћне књиге су: ... евиденција поднесака, притужби, жалби и захтева за судску заштиту лица лишених слободе.²⁶

Предмет је документарни материјал, односно скуп свих поднесака, аката и прилога који се односе на исто питање или задатак и као такав чине јединствену целину.²⁷

Сваки акт којим почиње нови предмет или досије треба по евидентирању уложити у посебан омот списка (образац број 13). На омот списка уписује се број, година, ознака органа државне

²⁵ Стандарди ЦПТ: Притужбени механизми, ЦПТ/Инф (2018) 4, пар. 90.

²⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 10. ст. 1. и 2.

²⁷ Уредба о канцеларијском пословању органа државне управе ("Сл. гласник РС", бр. 21/20 и 32/21), чл. 3. т. 7.

управе и његове унутрашње организационе јединице, а испод тога кратак садржај предмета односно досијеа, као и попис прилога. Омоти списа за предмете у управном поступку испод кратке садржине предмета имају одговарајуће бројеве (од 1 до 12, односно од 1 до 9, односно од 1 до 13, односно од 1 до 9, односно од 1 до 7 и од 1 до 16).

Акте истог предмета треба улагати у омоту по датумима пријема односно решавања тако да се акти са новијим датумом налазе на врху.²⁸

ПРЕПОРУКА

Окружни затвор у Лесковцу успоставиће и водиће евиденцију поднесака, притужби, жалби и захтева за судску заштиту лица лишених слободе и за сваки појединачан поднесак или притужбу формираће посебан предмет, са омотом списа, у који ће се одлагати сви акти тог предмета.

---

²⁸ Упутство о канцеларијском пословању органа државне управе ("Сл. гласник РС", бр. 10/93 и 14/93 – испр, 67/16 и 3/17), чл. 83. и 85.